

ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΔΕΛΤΑ

ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

Στην αρχή της δεύτερης χιλιετίας μ.Χ., ο Αυτοκράτορας Βασίλειος Β΄ Βουλγαροκτόνος και ο Τσάρος των Βουλγάρων, Σαμουήλ, είναι οι πρωταγωνιστές ενός σκληρού και μακροχρόνιου πολέμου. Εκείνη την εποχή, οι ήρωες της Δέλτα, οι νεαροί Βυζαντινοί ευγενείς Μιχαήλ και Κωνσταντίνος –κατάσκοποι στην υπηρεσία του Αυτοκράτορα και ερωτευμένοι κι οι δύο με την Αλεξία–, έρχονται αντιμέτωποι με αδυσώπητα ηθικά διλήμματα και καλούνται να θυσιάσουν την προσωπική τους ευτυχία για να εκπληρώσουν το χρέος τους προς την πατρίδα...

Κατασκοπεία και προδοσία, ίντριγκες και συνωμοσίες, περιπέτειες και ανατροπές, μοιραίοι και παράφοροι έρωτες, πίστη σε ιδανικά και αίσθηση του καθήκοντος, στο κλασικό ιστορικό μυθιστόρημα της Πηνελόπης Δέλτα, που ανασυνθέτει με τρόπο γλαφυρό μια χρυσή εποχή του Βυζαντίου.

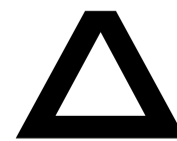
*Η Πηνελόπη Δέλτα
(τότε Πηνελόπη Μπενάκη),
το 1887, σε ηλικία
δεκατριών ετών.*

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΗΝΕΛΟΠΗΣ
ΔΕΛΤΑ

Η ΠΗΝΕΛΟΠΗ Σ. ΔΕΛΤΑ –μία από τις προσωπικότητες που σημάδεψαν την πνευματική ζωή του 20ού αιώνα– γεννήθηκε το 1874 και ήταν το τρίτο από τα έξι παιδιά του Εμμανουήλ Μπενάκη και της Βιργινίας Χωρέμη. Πέρασε την παιδική και εφηβική ηλικία της στην Αλεξάνδρεια, και τα καλοκαίρια ταξίδευε στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Το μεγαλοαστικό περιβάλλον στο οποίο μεγάλωσε της παρείχε κάθε δυνατότητα για πνευματική καλλιέργεια, ενώ τον χαρακτήρα της σημάδεψε η αυστηρή ανατροφή που έλαβε από τη μητέρα της. Το 1882, η οικογένεια μετοίκησε στην Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στην Κηφισιά. Το 1895, η Πηνελόπη παντρεύτηκε τον Στέφανο Δέλτα, με τον οποίο επέστρεψε στην Αλεξάνδρεια μετά το τέλος του Πολέμου του 1897 και απέκτησε τρεις κόρες. Εκεί, γνώρισε τον Ίωνα Δραγούμη, τον σφοδρό πλατωνικό έρωτα της ζωής της. Από το 1906 έως το 1913 έζησε με την οικογένειά της στη Φρανκφούρτη, όπου γνώρισε τον Μανόλη Τριανταφυλλίδη και, μέσω αυτού, τον κύκλο των δημοτικιστών του Εκπαιδευτικού Ομίλου. Το 1916 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα, όταν δήμαρχος της πόλης ήταν ο πατέρας της, και έκτοτε απέκτησε στενή φιλική σχέση με τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Οι δραματικές πολιτικές εξελίξεις έως τη Μικρασιατική Καταστροφή τραυμάτισαν την ευαίσθητη ψυχοσύνθεσή της και, παρά την άσχημη κατάσταση της υγείας της (προϊούσα παράλυση των άκρων), ανέλαβε πρωτοβουλίες για την ενίσχυση των προσφύγων από τη Μικρά Ασία. Το 1941, την ημέρα που τα γερμανικά στρατεύματα εισέβαλαν στην Αθήνα, αυτοκτόνησε με δηλητήριο. Τάφηκε, κατά την επιθυμία της, στον κήπο του σπιτιού της· στον τάφο της χαραχτηκε η λέξη «ΣΙΩΠΗ».

ΠΗΝΕΛΟΠΗ Σ. ΔΕΛΤΑ

ΤΟΝ ΚΑΙΡΟ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΟΚΤΟΝΟΥ

*Τον είδαν, τότε νιώσανε και δεν τότε ξεχάνουν,
γιατί παντού σημάδεψε τ' αστραποπέρασμά του.*

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΣΕΙΡΑΣ
Ελένη Κεχαγιόγλου

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
Γιάννης Καρλόπουλος

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
Ben Satchel / benpics.com

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ
Εύη Καλογεροπούλου

ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ
Εύη Καλογεροπούλου

ΔΙΟΡΘΩΣΗ
Δημήτρης Αθηνάκης

Στην παρούσα έκδοση έχει αναπαραχθεί σε μονοτονικό η πρώτη έκδοση του βιβλίου: Π. Σ. Δέλτα, Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου, Τυπογραφείο Γ. Σ. Βελώνη, Λονδίνο 1911, με διακριτικές επεμβάσεις ως προς τον εκσυγχρονισμό της ορθογραφίας και τη στίξη.

ISBN: 978-960-503-202-9

© 2012 για αυτή την έκδοση Δημοσιογραφικός Οργανισμός Λαμπράκη Α.Ε.

Το παρόν ψηφιακό βιβλίο αποτελεί προσφορά του Εκδότη, η οποία διατίθεται μέσω ειδικής εφαρμογής προς τους χρήστες ηλεκτρονικών μέσων, ήτοι ηλεκτρονικών υπολογιστών, laptops, notebooks, e-readers, ταμπλετών (π.χ. ipad), smartphones, smart TV και τυχόν άλλων μέσων που θα προκύψουν στο μέλλον. Απαγορεύεται η καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπο διάθεση του παρόντος. Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμία διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας, απαγορευτικής των προσβολών της. Επισημαίνεται, πάντως, ότι κατά τον Ν. 2121/93 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (η οποία έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975) απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε βάση δεδομένων, και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α'	Στην Αδριανούπολη	11
Β'	Ο Δεκαπενταύγουστος του 1004	29
Γ'	Στη σκηνή του Σαμουήλ	42
Δ'	Ασάν	57
Ε'	Στις όχθες του Αξιού	75
ΣΤ'	Το καλοκαίρι του 1014	100
Ζ'	Δυο φίλοι	113
Η'	Η μονή της Ελεούσας	137
Θ'	Το κρυφό μήνυμα	152
Ι'	Στο στρατόπεδο του Βουλγαροκτόνου	166

ΙΑ' Ξαναθυμίσματα	187
ΙΒ' Νυχτιάτικη συνάντηση	202
ΙΓ' Δυο γνώμες	218
ΙΔ' Στον ξενώνα του χωριού	230
ΙΕ' Κατασκοπεία	247
ΙΣΤ' Στο κατώγι του δούλου.....	266
ΙΖ' Γρηγόρης	289
ΙΗ' Προδότης	304
ΙΘ' Αποκαλύψεις	320
Κ' Κατά διαταγή του Ιβάτζη	335
ΚΑ' Το φρούριο των Βοδενών	357
ΚΒ' Η συνείδηση του ιερέα	377
ΚΓ' Αλεξία	392
ΚΔ' Η δύναμη της φιλίας	418
ΚΕ' Δυο χρόνια πέρασαν	455
ΚΣΤ Γίνος Βούγας	483

ΚΖ' Η εκλογή του Χάρου	510
ΚΗ' Το τελευταίο μήνυμα	532
ΚΘ' Νέμεση	540

ΣΤΟΝ ΠΑΤΡΙΩΤΗ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΗ
ΑΡΓΥΡΗ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗ
ΠΟΥ ΒΑΘΙΑ ΕΝΙΩΣΕ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΨΥΧΗ
ΚΑΙ ΑΓΑΠΗΣΕ ΤΟ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ,
ΩΣ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΘΑΥΜΑΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΜΟΥ

Α΄

ΣΤΗΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΗ

Ο κόσμος ήταν ανάστατος στην Αδριανούπολη. Απ' όλες τις χώρες και τα χωριά της γειτονιάς, άντρες και γυναίκες έφθναν με τα παιδιά τους, όλοι στολισμένοι με τα καλύτερά τους ρούχα και τα πολυτιμότερα διαμαντικά, για να παραβρεθούν στο νυχτερινό εκείνο πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου, που τον καιρό εκείνο εορτάζονταν με μεγάλη ευλάβεια και πολυτέλεια στην πρωτεύουσα της Θράκης.

Όλοι οι ξενώνες, όλα τα πανδοχεία ήταν γεμάτα. Και τα σπίτια ακόμα τα ιδιωτικά εφίλευαν συγγενείς και φίλους, ώστε οι τελευταίοι που έφθναν κατά το βράδυ δεν έβρισκαν πια ούτε κρεβάτι ούτε καν στρώμα να ξαπλωθούν.

Στην ανοιχτή πόρτα ενός ξενώνα, πλάγι στον Έβρο

ποταμό, ύστερα από το βασίλειο του ήλιου, ένας γέρος έστεκε και με παρακάλια γύρευε να πείσει τον ξενοδόχο να τον αφήσει να μπει μέσα. Ήταν παστρικά ντυμένος, αν και φτωχικά, και από το χέρι του βαστούσε ένα κοριτσάκι ώς τεσσάρων-πέντε χρόνων, που από την πολλή την κούραση έσερνε πια τα ποδαράκια του. Από σπίτι σε σπίτι είχαν γυρίσει όλο το απόγεμα και από παντού τους είχαν διώξει, γιατί πούπετα δε βρίσκονταν πια θέση, και με καημό κοίταζε ο γέρος τη γεμάτη σάλα όπου πλήθος άνθρωποι έτρωγαν κι έπιναν, και με το μάτι γύρευε μια γωνίτσα που να χωθεί με το κοριτσάκι του.

«Όχι, γέρο μου, να με συμπαθήσεις», του είπε ο ξενοδόχος, που μ' ένα κανάτι κρασί στο χέρι έτρεχε από τον ένα μουσαφίρη στον άλλο, γεμίζοντας τις κασιτερένιες κούπες. «Όχι κρεβάτι και στρώμα, μα ούτε άχυρα πια δεν έχω να σου δώσω. Τράβα παρακάτω».

«Πάμε, παιδί μου!» είπε ο γέρος αναστενάζοντας. «Ούτε δω, δε μας θέλουν...»

Μα το παιδάκι έπεσε στα χώματα και ακούμπησε το κεφάλι του στο πεζούλι της πόρτας.

«Δεν μπορώ πια, παππού...» μουρμούρισε. «Έλα να κοιμηθούμε δω...» Τα ματάκια του βασίλεψαν και αποκοιμήθηκε ευθύς.

Ένας νέος χωρικός, που έβγαινε κείνη την ώρα από τον

ξενώνα, δεν είδε το παιδί και κόντεψε να το χτυπήσει. Ο γέρος άπλωσε το χέρι και τον βάσταξε.

«Πρόσεχε!» φώναξε.

Ο χωρικός σταμάτησε και, βλέποντας το κοριτσάκι, έσκυψε και το σήκωσε.

«Άλλο μέρος δε βρήκες, άνθρωπέ μου, να κοιμήσεις το παιδί;» είπε αγανακτισμένος. «Κόντεψα να το σκοτώσω! Δεν το παίρνεις μέσα το δύστυχο, να το πλαγιάσεις σε κανένα κρεβάτι;»

«Δεν έχει θέση», αποκρίθηκε ο γέρος αποθαρρυσμένος, «κανένας δε μας δέχεται! Όλα τα ξενοδοχεία είναι γεμάτα και δεν ξέρω πού να πάγω!»

«Αμέ βέβαια είναι γεμάτα! Δεν ήξερες να το συλλογιστείς πρωτύτερα; Σε πανηγύρι έρχεσαι, χριστιανέ μου, και τέτοια ώρα φθάνεις;»

Ο γέρος δεν αποκρίθηκε αμέσως. Σαν σαστισμένος κοίταξε το νέο χωρικό, και μια στιγμή το μάτι του σταμάτησε στα χέρια που κρατούσαν το κοιμισμένο παιδί.

«Δεν έρχουμουν στο πανηγύρι, παιδί μου», είπε, «ούτε ήξερα πως αυτό το κακό γίνεται δω. Έρχομαι από πολύ μακριά και δεν ξέρω τον τόπο».

Η φωνή του γέρου μαρτυρούσε τέτοια κούραση, που ο χωρικός τον λυπήθηκε.

«Κι εγώ δεν είμαι του τόπου», είπε πιο σιγά, «ειδεμή

θα σου έλεγα να έλθεις σπίτι μου... Στάσου! Έλα μαζί μου! Κάτι θα σου βρω. Πηγαίνω στου Κατεπάνω¹ Κρηνίτη, και η Κυρά έχει μεγάλη καρδιά. Θα λυπηθεί το παιδί σου».

Και με το κοριτσάκι στην αγκαλιά, ο χωρικός ξεκίνησε ακολουθώντας την όχθη του ποταμού.

«Εγγονάκι σου είναι το μικρό;» ρώτησε το γέρο που περπατούσε πλάγι του.

«Όχι», αποκρίθηκε ο γέρος.

«Όχι; Ούτε παιδί σου δεν είναι βέβαια!»

«Όχι, δεν έχει γονείς το άμοιρο. Μα είναι αρχοντόπουλο».

Ο χωρικός το κοίταξε και είπε με συμπάθεια:

«Το καημένο! Τι όμορφο που είναι!»

«Ναι», είπε ο γέρος, «και η μάνα του και ο πατέρας του ήταν όμορφοι».

«Λες πως έρχεσαι από μακριά; Τα ρούχα σου μοιάζουν βουλγάρικα».

«Δεν είμαι Βούλγαρος, μα έρχομαι από τη Σκάμπα».²

«Διάβολε! Όλη τη Μακεδονία την πέρασες και δε σε σταμάτησε κανένας;»

«Στις βουλγάρικες χώρες δε βρήκα δυσκολία. Ήμουν σε

1. Κατεπάνω: Τίτλος που δίνονταν προπάντων στους στρατηγούς μερικών Θεμάτων κοντά στα σύνορα. Ο Κατεπάνω είχε μεγαλύτερη εξουσία από τους άλλους στρατηγούς Θεμάτων, επειδή είχε και μεγαλύτερη ευθύνη.

2. Σκάμπα: Σημερινό Ελσαβάν.

δημόσια θέση στη Σκάμπα και τα χαρτιά μου ήταν τακτικά. Και όταν μπήκα στις ελληνικές χώρες, είχα κάτι άλλο που μ' άνοιγε όλες τις πόρτες».

«Μπα; Σαν τι;»

«Διαβατήριο με τη βούλα του Ευστάθιου Δαφνομήλη».³

Ο χωρικός γύρισε απότομα και τον κοίταξε.

«Πού τον ξέρεις τον Ευστάθιο Δαφνομήλη;» ρώτησε.

«Δεν τον ξέρω εγώ, τον ήξερε η μάνα του παιδιού. Μην τον ξέρεις κι εσύ;»

«Ναι, τον ξέρω. Μα πες μου, πώς πέρασες με διαβατήριο γυναίκας;»

«Δε λέει όνομα το διαβατήριο».

«Πώς γίνεται;» έκαμε σαστισμένος ο χωρικός. «Σ' εποχή πολέμου ένα τέτοιο χαρτί είναι επικίνδυνο. Πώς μπορεί να το υπέγραψε ο Δαφνομήλης;»

«Το διαβατήριο αυτό χρησιμεύει μόνο σ' όποιον μπορεί να παρουσιάσει μαζί κι ένα σημάδι».

«Τι σημάδι;»

«Ένα σταυρό στολισμένο μαργαριτάρια, όπου βρίσκεται χαραγμένο τ' όνομα της Αυγούστας Ελένης,⁴ Θεός σχωρέσ' την!»

3. Ευστάθιος Δαφνομήλης: Στρατηγός του Βασιλείου Β', του Βουλγαροκτόνου.

4. Η Αυτοκράτειρα Ελένη ήταν γυναίκα του Κωνσταντίνου Η', αδελφού του Βουλγαροκτόνου, που βασίλευε μαζί του. Ο Βουλγαροκτόνος δεν ήταν παντρεμένος.

Ο νέος τον λοξοκοίταξε. Λίγη ώρα πήγαιναν σιωπηλοί.

«Άκουσε, γέρο», είπε σοβαρά ο χωρικός, «μια συμβουλή θα σου δώσω· μιλάς πολύ, και στις μέρες που ζούμε καλό είναι να μάθεις να σωπαίνεις. Πως μου τα είπες εμένα δεν πειράζει, είμαι Έλληνας. Μα μπορούσα να είμαι Βούλγαρος και τότε την είχες άσχημα. Ένας Βούλγαρος θα σ' έπνιγε σαν λαγό για να σου πάρει το διαβατήριο και το σταυρό. Πρόσεχε σε ποιον μιλάς. Οι κατάσκοποι δε λείπουν και από τα δυο μέρη».

«Το ξέρω», είπε ήσυχα ο γέρος, «κι εσύ είσαι κατάσκοπος. Μα είσαι φίλος».

Ο χωρικός τον κοίταξε και είπε λαφριά:

«Χωρατεύεις, γέρο!»

«Το ξέρεις πως δε χωρατεύω», είπε ο γέρος χωρίς να ταραχτεί. «Το σημάδι της σαΐτας που σου τρύπησε το φρύδι, και το κομμένο δάχτυλο του αριστερού σου χεριού θα μου έλεγαν ποιος είσαι, ακόμα και αν δε σε είχα δει με ράσο καλόγερου».

Ο χωρικός σταμάτησε και ακούμπησε το χέρι στον ώμο του γέρου.

«Ποιος είσαι;» ρώτησε σοβαρά.

«Σαν ενώθηκε ο Νικουλιτσάς⁵ με τον τσάρο Σαμουήλ, και

5. Νικουλιτσάς ή Νικολίτσης: Ήταν στρατηγός του τσάρου της Βουλγαρίας, του Σαμουήλ, στα Σέρβια, όταν τα πολιορκήσε και τα πήρε ο Βασίλειος Β', στα 1003.

μαζί ξαναπολιόρκησαν τα Σέρβια που μόλις τα είχε κυριεύσει ο βασιλιάς μας, εσύ, με το ράσο του γιου μου, βγήκες από την πολιορκημένη χώρα κι έτρεξες στον Αυτοκράτορα που τραβούσε κατά τη Θεσσαλονίκη, και τον πρόφθασες και τον εγύρισες πίσω...»

«Είσαι ο πατέρας του Γρηγόρη;» διάκοψε ο άλλος ταραγμένος.

«Του παλιού σου φίλου, ναι, Νικήτα!»

Ο νέος πήρε το χέρι του γέρου και το φίλησε με συγκίνηση.

«Από τον Γρηγόρη έμαθα να σε γνωρίζω και να σ' αγαπώ, γερο-Παγράτη»,⁶ είπε. «Και τώρα μη φοβάσαι τίποτα! Ό,τι μπορώ θα το κάμω για να σε βοηθήσω εδώ που ήλθες, ξένος κι άγνωστος. Πες μου, πού πηγαίνεις;»

«Δεν ξέρω, παιδί μου!» είπε με κούραση ο γέρος. «Έφαγα τα πόδια μου στους δρόμους! Πήγα στη Θεσσαλονίκη, πήγα στη Βασιλεύουσα, κι από κει με στείλανε δω, κι από δω Κύριος οίδε πού θα με στείλουν! Απόκανα στους κόπους!»

«Τι πήγες να κάμεις στη Βασιλεύουσα;»

«Πήγα να παραδώσω το παιδί στα χέρια της Αυγούστας. Μα πέθανε η Αυγούστα».

6. Παγράτης: Κοίταξε *Για την πατρίδα*, της ίδιας.

«Της Αυγούστας; Τίνος παιδί είναι λοιπόν;»

«Τ' όνομα δεν το ξέρεις· μα τους γονείς του τους αντάμωσες».

«Εγώ;» – ο Νικήτας τον κοίταξε σαστισμένος.

«Ο πατέρας του ήταν αξιωματικός του Βασιλείου», εξήγησε ο γέρος. «Ο Αυτοκράτορας τον έστειλε με μυστική αποστολή στα εχθρικά χώματα, κι εκεί σκοτώθηκε. Με τα χέρια μου τον έθαψα στην αυλή της φυλακής όπου ήμουν δεσμοφύλακας».

«Και τον είδα, λες, εγώ;»

«Ναι. Ταξίδευε με τη γυναίκα του ντυμένη αντρίκεια, και τους πέρασες εσύ με τη βάρκα σου από τη μίαν όχθη της λίμνης της Πρέσπας στην άλλη, τότε που σ' ε γνώριζαν όλοι με τ' όνομα ο Νικήτας ο βαρκάρης».⁷

«Ξέρω... θυμούμαι!» είπε ο Νικήτας συλλογισμένος. «Παν έξι χρόνια από τότε... Λοιπόν το αγόρι εκείνο, ο παραγιός, ήταν γυναίκα του; Και πώς τα ξέρεις εσύ όλ' αυτά, γερο-Παγράτη;»

«Μου τα διηγήθηκε πέρσι ο Γρηγόρης, τον καιρό που με το ράσο του γύριζες εσύ στα βουλγάρικα μέρη κι έμενε αυτός κρυμμένος στη φυλακή μου. Εκείνες τις μέρες έφθασε και η μάνα του παιδιού, άρρωστη, στα τελευταία της,

7. Κοίταξε *Για την πατρίδα*.

και πέθανε κει. Ο Γρηγόρης κι εγώ τη θάψαμε πλάγι στον καλό της...»

Με το χέρι σκούπισε ο γέρος τα δάκρυα που θόλωναν τα μάτια του.

«Και πώς έτυχε να γυρίσει πάλι στη Σκάμπα η δύστυχη;» ρώτησε ο Νικήτας.

«Σα χήρεψε, πήγε στο μοναστήρι του Στουδίου. Εκεί γεννήθηκε το παιδί της. Μα η υγεία της ήταν κατεστραμμένη, δεν έγιανε ποτέ. Οι γιατροί την έβλεπαν που μαραίνονταν κάθε μέρα και δεν καταλάβαιναν τι έχει! Εγώ ξέρω τι την έτρωγε· πάγει από ραγισμένη καρδιά!... Σαν ένιωσε πως κοντεύει το τέλος της, θέλησε να πάγει το παιδί της να προσκυνήσει τον τάφο του πατέρα του. Έφυγε λοιπόν από την Πόλη, και με το διαβατήριο του Ευστάθιου Δαφνομήλη πήγε στο Δυρράχιο, κι από κει, με τη βοήθειά μου, μπήκε στη Σκάμπα. Το ήξερε πως θα πέθαινε και ζήτησε να τη θάψουν πλάγι στον άντρα της. Εντολή μου άφησε να πάγω το παιδί της στη βασίλισσα, και μόνη της εκρέμασε το σταυρό στο λαιμό του παιδιού, για να το αναγνωρίσει η Αυγούστα».

«Κι έφυγες ευθύς;»

«Μόλις μπόρεσα. Άφησα τη γριά μου να φροντίζει την καντήλα των τάφων κι έφυγα. Τράβηξα πολλά, γιατί ο τόπος ήταν ανάστατος. Εκείνες τις μέρες η Βέροια είχε

παραδοθεί στο Βασιλιά μας χωρίς μάχη, μα τα Σέρβια βαστούσαν. Εκείνος ο κοντός ανθρωπάκος, ο Νικουλιτσάς, σαν λεοντάρι λένε πως πολεμούσε! Όταν έπεσε όμως το φρούριο και τον έπιασε ο Βασιλιάς μας, τον εσυγχώρησε, λένε, και τον άφησε, λένε, κι ελεύθερο! Αλήθεια είναι;»

«Ναι, αλήθεια. Μα του έβαλε όρο να μην ξαναγυρίσει στη Βουλγαρία».

«Στο μοναστήρι όπου ήμουν κρυμμένος τότε έμαθα πως δραπέτευσε ο Νικουλιτσάς και πως έτρεξε με τον καταραμένο του τον Σαμουήλ να πολιορκήσει πάλι τα Σέρβια. Ο Γρηγόρης ήλθε τότε και με βρήκε και μου διηγήθηκε πως έφυγες εσύ και πως έσκασες τρία άλογα για να προφθάσεις τον Αυτοκράτορα στο δρόμο της Θεσσαλονίκης, και πως γύρισε ο Αύγουστος σαν αστραπή, όπως μόνος ο Αυτοκράτορας ξέρει να το κάμει, κι έπεσε ξαφνικά στους πολιορκητές και τους έτρεψε σε φυγή. Δεν έμαθα πια τι απόγινε ο Νικουλιτσάς».

«Έφυγε», αποκρίθηκε ο Νικήτας, «μα του έστησαν καρτέρι και τον ξανάπιασαν, και τώρα βρίσκεται κλεισμένος στις φυλακές της Βασιλεύουσας».

«Δόξα τω Θεώ!» είπε ο Παγράτης και σταυροκοπήθηκε. «Σαν ξέκοψε και το μάθανε οι Βούλγαροι, τόσο αυθάδεις γίνηκαν, που ούτε να ξεμυτίσομε δεν τολμούσαμε μεις! Καλά έκαμε και τον κλείδωσε στη φυλακή ο Αύγουστος».

«Το έκαμε όμως με βαριά καρδιά», είπε ο Νικήτας, «γιατί θαυμάζει την ανδρεία του που είναι μεγάλη, και ξέρει ν' αναγνωρίζει τα προτερήματα των εχθρών του. Μα πες μου τα δικά σου. Από το μοναστήρι σου πού πήγες;»

«Ύστερα από καιρό, αφού πέρασε το πολύ κρύο κι έλιωσαν τα χιόνια, τράβηξα για τη Θεσσαλονίκη», είπε ο Παγράτης. «Μα εκεί έμαθα πως από καιρό είχε πεθάνει η Αυγούστα! Λυπήθηκα κατάκαρδα, μα δεν απελπίστηκα. Είπα πως ο Αύγουστος ο Κωνσταντίνος θ' αναγνωρίσει το σταυρό και το παιδί και τράβηξα για τη Βασιλεύουσα. Ναι! Αυτός ν' αναγνωρίσει το παιδί! Ούτε να το δει θέλησε! Ούτε εγώ δεν τον είδα! Έχασα στην Πόλη εβδομάδες και μήνες, δε στάθηκε τρόπος! Δεν τον άφηνε η συλλογή για τ' άλογά του και το ιπποδρόμιο να δει τ' ορφανό του αξιωματικού του. Μέρα νύχτα, χωμένος στη διασκέδαση, καρφί δεν του καίγεται! Ας είναι καλά ο Βασίλειος που τραβά τις σκοτούρες του θρόνου! Η αφεντιά του, ο Κωνσταντίνος, το γλέντι μόνο γυρεύει!»

Ο Νικήτας γέλασε.

«Μη φωνάζεις τόσο δυνατά», είπε, «μη σ' ακούει κανένας και του το πει! Τότε είναι που θα δοκιμάσεις τη δύναμή του! Σα θέλει να εκδικηθεί, θυμάται πως είναι Βασιλιάς».

Ο Παγράτης κοίταξε τρομαγμένος γύρω του, μα δεν είδε κανέναν.

«Το ποτάμι δεν έχει αυτιά», είπε, «και βρισκόμαστε μακριά από το Ιερό Παλάτι. Έπειτα, φεύγω αύριο».

«Για πού;»

«Εσύ θα μου το πεις. Σαν απελπίστηκα από τον Αύγουστο τον Κωνσταντίνο, είπα να βρω το μεγαλόψυχο αδελφό του. Μου είπαν πως βρίσκεται στη Βουλγαρία. Πήρα πάλι τα πόδια μου και γύρισα βόρεια. Τι τράβηξα, δε σου το λέγω. Έφθασα σήμερα εδώ αποσταμένος και είδες την απελπισία μου που ούτε κρεβάτι δε βρήκα να πλαγιάσω το παιδί. Ο Θεός με λυπήθηκε και σ' έβαλε στο δρόμο μου. Εσύ τώρα θα μου πεις τι να κάμω και πού να πάγω να βρω το Βασιλέα».

«Καλά λες πως ο Θεός σε λυπήθηκε, γερο-Παγράτη», είπε ο Νικήτας, «στην ώρα έφθασες. Αύριο φεύγω για το Δούναβη όπου βρίσκεται ο Αυτοκράτορας. Τελείωσαν πια τα βάσανά σου! Θα σε πάρω μαζί μου».

Κουβεντιάζοντας, έφθασαν σ' ένα μεγάλο αρχοντικό παλάτι με καμάρες μαρμαρένιες. Στην έξω πύλη φύλαγε ένας φρουρός. Ο Νικήτας έβγαλε απ' τον κόρφο του ένα έγγραφο, και αφού το εξέτασε ο φρουρός, του το επέστρεψε λέγοντας:

«Ο Κατεπάνω σε περιμένει. Διέταξε, σαν ξαναπεράσεις, να πας αμέσως στο δωμάτιό του. Ο γέρος αυτός τι θέλει μαζί σου;»

«Είναι δικός μου άνθρωπος», αποκρίθηκε ο Νικήτας.
«Άφησέ τον να περάσει».

Μπήκαν στην αυλή με τους μαρμαρένιους δρόμους και τα πολύχρωμα ψηφιδωτά, με τα αλαβάστρινα σιντριβάνια που σκορπούσαν τα νερά τους κι έχυναν τη δροσιά τους στη ζεστή ατμόσφαιρα της αυγουστιάτικης βραδιάς. Ο Νικήτας προχωρούσε αδιάφορα, ούτε μια ματιά δεν έριχνε γύρω του. Μα ο γερο-Παγράτης, αμάθητος από αριστοκρατική πολυτέλεια, τον τράβηξε από το ρούχο για να του δείξει τη μαγευτική ομορφιά του κήπου, το χλωρό χορτάρι που σαν πυκνό χαλί πράσινο απλώνονταν δεξιά, αριστερά, ανάμεσα στους δρόμους και τους ανθώνες, όπου τα μυρωδάτα τριαντάφυλλα και οι υπερήφανοι κρίνοι σκορπούσαν το μεθυστικό τους μοσχοβόλημα.

«Δε σταματάς να θαυμάσεις, αδελφέ;» του είπε μαγεμένος.

Ο Νικήτας γέλασε.

«Δεν έχω καιρό», αποκρίθηκε. «Έπειτα, είδα και ωραιότερα στα παλάτια της Πόλης...»

Όλες οι πόρτες του σπιτιού ήταν ανοιχτές. Μπήκαν ίσια σε μια μεγάλη μαρμαροστρωμένη σάλα, όπου μια αρχόντισσα, πλούσια ντυμένη και στολισμένη με πολύτιμα διαμαντικά, έδινε διαταγές του επιστάτη της που την άκουε με σεβασμό. Πλάγι της στέκονταν δυο αγόρια ως δώδεκα

χρόνων, πλουσιοντυμένα κι αυτά με τα εορτάσιμά τους ρούχα. Το ένα, ψηλό, μελαχρινό, με ζωηρά καστανά μάτια, φαίνονταν από την ομοιότητα πως ήταν γιος της· το άλλο, μικροκαμωμένο, λιγνό, χλωμό, με ξανθά μαλλιά και γαλανά μάτια, όλο όνειρα γεμάτα, ήταν η αντίθεση του πρώτου.

Ο Νικήτας χαιρέτησε βαθιά, μαζεύοντας το παιδάκι στην αγκαλιά του. Μα τα φώτα και οι ομιλίες ξύπνησαν το κοριτσάκι. Άνοιξε τα μάτια του και, βλέποντας το ξένο πρόσωπο του χωρικού, τρόμαξε.

«Παππού! Παππού!» φώναξε αγριεμένο.

«Εδώ είμαι, παιδί μου, έννοια σου», είπε ο γέρος. Και με αγάπη το πήρε από τα χέρια του Νικήτα και το έβαλε χάμω.

«Τι όμορφο παιδάκι! Τίνος είναι;» ρώτησε η αρχόντισσα – και αψηφώντας το χρυσοκέντητο μεταξωτό φόρεμά της, γονάτισε κοντά στο κοριτσάκι και το τράβηξε στην αγκαλιά της.

«Είναι τούτου του γέρου, Κυρία», αποκρίθηκε ο Νικήτας, «και ο γέρος αυτός είναι ο πατέρας του καλύτερού μου φίλου. Έφθασε χωρίς να ξέρει πως γίνονταν πανηγύρι, και δε βρήκε θέση σε κανέναν ξενώνα. Έρχεται από μακριά και είναι αποσταμένος. Τον έφερα εδώ, Κυρία, ξέροντας τη μεγάλη σου καρδιά».

«Καλά έκαμες», είπε η αρχόντισσα, μ' ένα γλυκό χαμόγελο.

«Καλώς ήλθες, γέρο. Το σπίτι είναι μεγάλο, θα βρούμε θέση και για σένα και για το παιδάκι σου. Κάθισε τώρα να ξεκουραστείς.

Κι έδωσε διαταγή του επιστάτη να φροντίσει για το γέρο και για το παιδί, και να τους δώσουν ευθύς να φάγουν».

Ωστόσο ένας δούλος είχε φωνάξει τον Νικήτα και τον οδήγησε στο δωμάτιο του διοικητή.

Ο Κατεπάνω δεν ήταν μόνος. Δύο αξιωματικοί στέκονταν στην πόρτα και άκουαν τις τελευταίες παραγγελίες που τους έδινε ο στρατηγός για το νυχτερινό πανηγύρι, ενώ δυο-τρεις δούλοι τού καρφίτσωναν τη χλαμύδα στους ώμους και τον στόλιζαν με τα παράσημα και διαμαντικά του αξιώματός του.

Με το χέρι έκαμε νόημα σ' όλους να φύγουν, κι όταν έκλεισε η πόρτα κι έπεσε πάλι στη θέση της η βελουδένια κουρτίνα, γύρισε στον Νικήτα.

«Ήλθες και πριν», είπε, «μα είχα δουλειά. Έχεις τίποτα σοβαρό να μου αναγγείλεις;»

«Όχι, στρατηγέ, ήλθα να πάρω διαταγές σου. Φεύγω αύριο πρωί για τη Βιδύνη,⁸ όπου πηγαίνω γράμματα για το μεγάλο Βασιλέα μας».

8. Βιδύνη: Οχυρό φρούριο του Σαμουήλ στο Δούναβη. Τόσο οχυρό ήταν, που ο Βασίλειος Β' το πολιορκήσε οκτώ μήνες, πριν κατορθώσει να το κυριεύσει το φθινόπωρο του 1004.